

MISDAAD UIT DE ANONIMITEIT

1 Een jaar of twintig geleden alweer liet de politie de kijkers een spotje zien waarin enkele dieven op stelten en met aan hun handen enorme witte, ballonachtige vingers, op zoek naar buit, in een argeloze menigte lopen. Een stem op de achtergrond houdt de kijkers voor dat permanente waakzaamheid geboden is, want mensen met grijpgrage vingers zijn in werkelijkheid natuurlijk niet zo makkelijk te herkennen.

2 Ook vandaag de dag nog wordt criminaliteit in politieke discussies over veiligheid bij voorkeur voorgesteld als een anoniem gevaar. Niemand lijkt te weten wie de criminelen zijn en wat hun achtergrond is. Politici hebben het wel veel over onveiligheid, maar hebben onvoldoende zicht op de daders. Dat staat een goede aanpak in de weg. Neem de discussie over het lage oplossingspercentage bij de politie. De Nederlandse politie lost slechts vijftien procent van de misdrijven op. Voor het vertrouwen van de burger in de politie is dat niet bevorderlijk. De reactie van de politiek is simpelweg dat er meer geld moet naar de politie. De afgelopen jaren is dat geld er ook gekomen en steeds weer menen politieke partijen in de verkiezingstijd méér blauw op straat te moeten beloven.

3 Maar het lage opsporingspercentage, dat de roep om meer blauw lijkt te rechtvaardigen, is misleidend. Volgens Mariëtte Christophe, lid van de korpsleiding van de politie Amsterdam/Amstelland, werd er in het jaar 2002 in Amsterdam 51000 keer een arrestatie verricht. Daarbij ging het om 13000 mensen, van wie de helft voor de eerste keer werd gepakt. De andere helft bestond uit veelplegers die van de criminaliteit leven. Deze criminelen plegen zo'n honderd misdrijven per maand. Zij hebben doorgaans veel meer op hun kerfstok dan het misdrijf waarvoor ze worden gepakt. Natuurlijk kan de politie proberen om ze ook andere misdaden te laten bekennen. Dat zou het oplossingspercentage flink opschroeven. Maar de strafmaat loopt niet op naarmate de dader meer bekend. "Zo'n man weet zelf ook niet meer wat hij allemaal heeft gedaan. Veel misdaden worden dus niet officieel gekoppeld aan de veronderstelde daders, maar er zijn maar weinig daders die nooit worden gepakt. We kunnen ervan uitgaan dat we de laatste twee jaar alle veelplegers binnen hebben gehad en dat die ook veroordeeld zijn", zegt Christophe. Het per-

55 centage gestrafte daders is volgens haar wél hoog en van het massaal straffeloos kunnen begaan van misdaden is geen sprake.

4 Het probleem van de criminaliteitsbestrijding schuilt in andere factoren, bijvoorbeeld in wat er na de periode van straf met de dader gebeurt. De onveiligheid in de samenleving is zo bezien niet te wijten aan een falen van de opsporing, maar aan een tekortschieten van de reclassering. De oude maatschappelijke idealen over 'het beter maken' van de misdadiger zijn ingeruild voor een hardere houding. Mensen willen niet langer begrijpen waardoor iemand tot zijn daden komt. Begrijpen komt immers verdacht veel in de buurt van accepteren. Een slechte jeugd geldt niet langer als excuus om te stelen of te slaan. Medelijden is ingeruild voor een oorlogsverklaring aan de hufters. De aanpak die bij deze cynische houding hoort, is het verzwaren van de straffen, het verhogen van de pakkans en het uitbreiden van de bevoegdheden van de politie. Misdaad mag niet langer lonen. Zo wordt de crimineel impliciet aangesproken als een *homo economicus*. Als de pakkans en de strafmaat hoger worden, zal een berekenende misdadiger wel eieren voor zijn geld kiezen. Maar een dwangmatige veelpleger, zo leert de ervaring, stelt zich niet op als een calculerende burger.

5 Het wordt daarom tijd voor eerherstel van de oude heropvoedingsgedachte. Met de regeling voor de strafrechtelijke opvang van verslaafden zijn we al een flink stuk op de goede weg. Criminele verslaafden kunnen sinds kort tot twee jaar opgesloten worden om gedwongen af te kicken. Waarom zouden voor andere groepen gedetineerden niet vergelijkbare plannen kunnen worden gelanceerd? Zou de strafmaat niet afhankelijk gemaakt kunnen worden van de initiatieven die een gedetineerde neemt om na zijn straf een ander leven te leiden? Het succesvol afronden van een opleiding zou bijvoorbeeld een reden voor strafverlaging kunnen zijn. Het idee iedere veroordeelde jongere een coach te geven, past eveneens in deze herwaardering van de heropvoeding.

6 Meer aandacht voor de persoon dient niet alleen tot een andere behandeling van de delictpleger te leiden, maar zou ook een andere vorm van opsporing moeten inhouden. De vaak als alternatief gepropageerde

- 110 criminaliteitsbestrijding in de vorm van preventief fouilleren en een algemene identificatieplicht brengt het gevaar met zich mee, dat de politie mensen die niets verkeerd doen, van zich vervreemdt. In België en Frankrijk heeft het veelvuldig vragen naar papieren van jongeren die op straat rondhangen, alleen maar bijgedragen aan de polarisatie. Het invoeren van een legitimatieplicht voor iedereen die ouder is dan 12 jaar, leidt alleen maar tot nieuwe strafbare feiten en daarmee tot een verzwaring van het takenpakket van politie en justitie.
- 7 Tegenover deze vormen van criminaliteitsbestrijding, die al te willekeurig en weinig doeltreffend zijn, staat een meer persoons- of wijkgerichte aanpak. De politie in Amsterdam werkt met zogenoemde buurtregisseurs. Idealiter weet zo'n regisseur wat er speelt in een wijk en wie er voor overlast zorgen. Deze functionaris staat in contact met de jeugdhulpverlening en de leerplichtambtenaar, is ervan op de hoogte welke jongeren problemen hebben op school en wie een risicofactor vormt. De latente crimineel is niet langer anoniem en op die manier wordt het mogelijk in een vroeg stadium in te grijpen. Als een van die jongens wordt gepakt, krijgt hij niet langer de softe behandeling die gebruikelijk was bij iemand die voor de eerste keer in de fout gaat – er wordt direct een passende straf opgelegd.
- 8 140 Veel burgers hebben heel goed in de gaten dat er in hun buurt iets niet pluis is. Zij weten vaak precies op welke plekken autoramen worden ingegooid, waar een drugspand is en in welk café gestolen goederen worden verhandeld. Bij gerichte criminaliteitsbestrijding hoort ook het gebruikmaken van deze informatie. Aan het structureel inventariseren van klachten wordt nu nog veel te weinig gedaan. De politie zou op haar beurt naar de burgers toe opener moeten zijn over haar activiteiten. Ze kan op internet laten zien wat er gebeurt met een aangifte, hen informeren over het aantal misdrijven dat in de wijk is gepleegd en het aantal mensen dat daarvoor is gepakt. Als misdaad een gezicht krijgt, 155 verliest ze al veel van haar dreiging.
- 9 En waarom zouden buurtbewoners niet mogen meepraten over de beleidskeuzes van politie en overheid? Gevoelens van onveiligheid hebben namelijk niet alleen te maken met het aantal misdaden dat gepleegd wordt, maar ook met de verloedering van de openbare ruimte waarin niemand de ander kent. Hoe anoniemer een ruimte is, hoe minder de mensen zich op hun gemak voelen. Toezichthouders kunnen helpen het onbehagen in te dammen. Maar dat is niet de enige manier. De stad Schiedam, bijvoorbeeld, wil alle mensen die op straat werken, inschakelen bij het veiliger maken van een buurt. Schoonmakers, straatvegers, bewakingspersoneel en receptionistes worden aangemoedigd om contact te leggen met burgers. Dat betekent dat vuilnismannen niet zo efficiënt mogelijk moeten doorjakkeren, maar ook best eens een praatje mogen maken met buurtbewoners. Informatie of klachten die ze op deze manier horen, kunnen ze doorspelen aan een bevoegde instantie, zoals de politie.
- 10 180 Bij een meer persoonsgerichte aanpak stuit de politie echter nog wel op enkele problemen. Welke informatie mag allemaal over risicojongeren worden verzameld? Mag men van iemand die formeel nergens van wordt verdacht, bijhouden in welke coffeeshop hij vaak rondhangt? Mag je zomaar iemand volgen die net uit de gevangenis is vrijgelaten en zijn straf heeft uitgezeten? Een dadergerichte aanpak kan gemakkelijk leiden tot stereotypering van mensen met een bepaald uiterlijk of tot schending van de wettelijke regels met betrekking tot ieders privacy.
- 11 Toch verdient deze aanpak de voorkeur boven andere vormen van criminaliteitspreventie, zoals het willekeurig fouilleren op straat van meestal onschuldige mensen en de algemene legitimatieplicht. Zulke maatregelen lijken vooral bedoeld om de ontevreden meerderheid van de Nederlandse burgers te overtuigen van de daadkracht van de politie, maar stimuleren echte criminelen nauwelijks om een ander leven te leiden. Een dadergerichte aanpak biedt een alternatief met zoveel perspectief dat de wet er desnoods 205 voor zou moeten worden aangepast.

naar: Pieter Hilhorst
uit: de Volkskrant, 18 januari 2003

■ Tekst 1 Misdaad uit de anonimiteit

- 1p **1 ■** Welke uitspraak over alinea 1 is juist?
Alinea 1
A bevat een anekdote die dient ter introductie van het onderwerp van het artikel.
B dient ter verklaring van de titel boven het artikel.
C formuleert de probleemstelling die de kern van het artikel vormt.
D noemt de aanleiding die aan het schrijven van dit artikel ten grondslag ligt.
- “Dat staat een goede aanpak in de weg.” (regels 17-18)
- 1p **2 ■** Welke aanpak is volgens de auteur de goede?
A het uitbreiden van de bevoegdheden van de politie
B het verzwaren van de straffen en het verhogen van de pakkans
C meer oog krijgen voor degene die een strafbaar feit pleegt
D preventief fouilleren en een algemene identificatieplicht
- Het lage opsporingspercentage bij de politie is volgens Mariëtte Christophe misleidend.
(zie regels 29-31)
- 2p **3 □** Leg uit waarom ze dit lage opsporingspercentage misleidend noemt.
Gebruik maximaal 20 woorden.
- In alinea 3 gaat Christophe in op de kritiek op het lage oplossingspercentage bij de politie.
- 1p **4 ■** Van welk type argumentatie bedient ze zich?
Ze bedient zich van argumentatie op basis van
A feiten.
B geloof.
C gezag.
D intuïtie.
- 1p **5 ■** Met welk begrip kan de functie van alinea 3 ten opzichte van alinea 1 en 2 samen het beste getypeerd worden?
A conclusie
B stelling
C tegenstelling
D tegenwerping
- “De oude maatschappelijke idealen over ‘het beter maken’ van de misdadiger zijn ingeruild voor een hardere houding.” (regels 64-67)
- 2p **6 □** Wat is het verschil in houding van de burgers tegenover het straffen volgens de ‘oude’ en de ‘nieuwe’ manier?
Gebruik maximaal 20 woorden.
- “Toch verdient deze aanpak de voorkeur boven andere vormen van criminaliteitspreventie ...” (regels 193-195)
- 1p **7 □** Met welk argument keurt de auteur die andere vormen van criminaliteitspreventie af?

fragment 1

De Duitse politie lost verhoudingsgewijs driemaal zoveel misdrijven op als de Nederlandse, ontdekten de hoogleraren Tak en Fiselier een jaar geleden. Oplossingspercentages zeggen echter lang niet alles over de inspanningen en successen van de politie. Dat is ook de conclusie van Caroline Liedenbaum na een vergelijkend onderzoek tussen Munster en Utrecht, steden die qua inwoneraantal en aantal agenten vergelijkbaar zijn.

Utrecht kampt wel met een beduidend hogere criminaliteit. Neem het aantal autokraken. In 2002 ruim 19000 tegenover 2100 in Munster. Een misdrijf dat bovendien niet eenvoudig is op te lossen en daarmee wordt meteen al duidelijk waarom er geen harde conclusies mogen worden getrokken uit het naast elkaar leggen van Duitse en Nederlandse opsporingscijfers.

“Een misdrijf dat in Utrecht veel vaker voorkomt dan in Munster en waarvan de dader ook nog moeilijk is op te sporen, zoals bij autokraken, heeft een sterk negatief effect op het aantal opgeloste misdrijven en verbloemt de successen. Het is daarom belangrijk de oorzaken te weten van het grote verschil”, zo stelt Liedenbaum.

Zij bespeurde een duidelijk verschil in werkwijze aan weerskanten van de grens. Een belangrijk verschil is dat de Duitsers een hogere prioriteit geven aan recherchewerk. Een beduidend groter deel van de agenten is fulltime bezig met recherche. In Munster zijn twee keer zoveel rechercheurs, en de Utrechtse rechercheurs zijn daarbij ook nog verplicht een deel van hun tijd te besteden aan surveillance en noodhulp. Liedenbaum: “Dat vinden ze zelf prima, omdat het hun werk afwisselend maakt, maar het heeft wel een nadelig effect op de opsporing. Met hetzelfde aantal agenten slaagt de politie in Munster erin procentueel twee keer zoveel misdrijven op te lossen.”

De Nederlandse politie is onderbezet vergeleken met die van Duitsland. Zij stuurt onder druk van maatschappij en politiek meer blauw op straat om iets te doen aan het gevoel van onveiligheid dat veel burgers hebben. Dat leidt tot meer zaken op het bureau van de rechercheur. De toch al onderbezette recherche kan het aantal zaken niet meer aan. Dat heeft gevolgen voor het opsporingsonderzoek. De onveiligheid op straat neemt daardoor niet af. Het is een vicieuze cirkel.

naar: Marjon Bolwijn, *de Volkskrant*, 23 mei 2003

- Mariëtte Christophe (tekst 1) en Caroline Liedenbaum (fragment 1) reageren beiden op het lage opsporingspercentage van de Nederlandse politie.
- 1p **8** In welk opzicht komen hun visies op het lage opsporingspercentage overeen?
- Liedenbaum probeert de verschillen in opsporingspercentages tussen Nederland en Duitsland te verklaren.
- 2p **9** Noem drie verklaringen van Caroline Liedenbaum.
- 1p **10** Van welke wijze van argumenteren maakt Liedenbaum gebruik?
- Zij argumenteert op basis van
- A** kenmerken/eigenschappen.
 - B** oorzaak en gevolg.
 - C** overeenkomst/vergelijking.
 - D** voorbeelden.

fragment 2

Het imago van de politie is de laatste tien jaar aanzienlijk verslechterd. Dit geslonken gezag moet weer groeien, daarover is iedereen het eens. Maar dat kan nooit meer met van bovenaf opgelegde macht, zoals in de jaren vijftig – het moet een nieuw gezag zijn dat van onderaf wordt toegekend. En dat begint allemaal op straat, in de wijk, waar burgers en agenten elkaar weer moeten ontmoeten. De wijkagent, die nu op de onderste sport van de carrière ladder van de politie staat, zou juist de commissaris van de straat moeten zijn. Niet langer de begrijpende diender op de fiets, maar iemand die handelend optreedt, bekeuringen uitdeelt en zichtbaar repressief is als daar aanleiding toe is. Hij is de aangewezen om op te treden als grenzen worden overschreden.

naar: Hans Marijnissen, *De hond zoekt zijn tanden, Trouw*, 21 december 2002

Eindexamen Nederlands havo 2004-II

havovwo.nl

In *fragment 2* wordt, net als in de tekst *Misdaad uit de anonimiteit*, een nieuwe werkwijze van de politie voorgesteld.

- 3p **11** Komt de *reden* die hiervoor in *fragment 2* wordt gegeven overeen met die in de tekst *Misdaad uit de anonimiteit*? Verklaar je antwoord.
Gebruik maximaal 30 woorden.

- 1p **12** ■ Wat is de belangrijkste functie van alinea 10?

In alinea 10 wordt

- A een afweging gemaakt tussen de ‘oude’ en ‘nieuwe’ aanpak.
- B een gevolg besproken van de beleidskeuzes van politie en overheid.
- C een kanttekening geplaatst bij de persoonsgerichte aanpak.
- D een toelichting gegeven op nieuwe vormen van criminaliteitsbestrijding.

- 1p **13** ■ Wat is de belangrijkste functie van alinea 11?

In alinea 11 wordt

- A een afweging gemaakt.
- B een samenvatting van het voorafgaande gegeven.
- C een tegenstelling geformuleerd.
- D een verklaring gegeven.

“Een dadergerichte aanpak biedt een alternatief met zoveel perspectief dat de wet er desnoods voor zou moeten worden aangepast.” (regels 202-205)

- 2p **14** In welk opzicht zou de wet aangepast moeten worden?
Gebruik maximaal 20 woorden.

- 1p **15** ■ Welke van onderstaande zinnen geeft de hoofdgedachte van de tekst het beste weer?

- A De neiging van de politie om met preventief fouilleren en een algemene identificatieplicht de criminaliteit te bestrijden komt voort uit een onjuiste visie op het probleem.
- B Maatregelen als preventieve fouillering en een algemene identificatieplicht zijn weinig bruikbaar om de criminaliteitsbestrijding effectiever te maken.
- C Misdaadbestrijding levert naar verwachting het meeste rendement op als de opsporing gericht wordt op de persoon van de dader.
- D Op het gebied van de criminaliteitsbestrijding leiden cynisme en onwetendheid bij de politici tot te weinig aandacht voor de reclassering van de dader.

Hieronder staan, in *willekeurige* volgorde, vijf kopjes die in de tekst *Misdaad uit de anonimiteit* gebruikt zouden kunnen zijn:

- 1 Anonimiteit schijn
- 2 Beleidsverandering noodzakelijk
- 3 Criminaliteit anoniem gevaar
- 4 Harde aanpak ineffectief
- 5 Privé-sfeer bedreigd.

- 1p **16** Welk van deze kopjes zou het beste passen boven alinea 1?

- 1p **17** Welk van deze kopjes zou het beste passen boven alinea 4?

- 1p **18** Welk van deze kopjes zou het beste passen boven alinea 5?

- 1p **19** ■ Welke van onderstaande zinnen omschrijft het beste het tekstdoel?

Het doel van de tekst *Misdaad uit de anonimiteit* is vooral

- A de lezer aan het denken te zetten over de gevolgen van een hardere houding tegenover criminaliteitsbestrijding.
- B de lezer erop te wijzen dat de criminaliteitsbestrijding gediend zou zijn met een persoonsgerichte preventie.
- C de lezer op de hoogte te stellen van de stand van zaken op het gebied van de criminaliteitsbestrijding.
- D de lezer te stimuleren zelf actiever deel te nemen aan de criminaliteitsbestrijding in de eigen buurt.

Eindexamen Nederlands havo 2004-II

havovwo.nl

- ^{1p} **20** ■ Hoe kan de houding van de auteur ten opzichte van het onderwerp van de tekst het beste omschreven worden?
- A** geëmotioneerd
 - B** kritisch
 - C** neutraal